

Pojištění nemocenské, invalidní a starobní.

Sděluje dr. J. Lašfovka.

K § 20, odst. 2., zákona č. 221/1924 Sb. z. a n.

Pro názor žalovaného úřadu, že v případě nenáležitě přihlášky, udávající nesprávně nižší mzdu, zaměstnavatel musí hradit pouze rozdíl mezi dávkami mzdové třídy, odpovídající skutečné mzdě zaměstnancově, a třídy, do které byl zaměstnanec následkem nesprávné přihlášky zařazen, není v cit. § 20, odst. 2., opory. Podle svého znění stanoví předpis ten na všechny tři případy porušení přihlašovací povinnosti stejnou sankci. Zavazuje zaměstnavatele nahradit pojišťovně »náklad za dávky, jež učinila podle ustanovení zákona nebo stanov« v oněch třech shora uvedených případech, t. j. když pojištěnec nebyl přihlášen buď vůbec nebo nenáležitým způsobem (§ 18, odst. 1, písm. a) nebo po uplynutí lhůty § 17 teprve, když nastal pojistný případ, aniž určuje, že by náhrada ta byla v případě opominuté přihlášky neb opožděné přihlášky jiná nežli v případě, byla-li přihláška učiněna nenáležitým způsobem. Obmezující výklad, k němuž došel žalovaný úřad, nelze proto ze znění cit. normy dovoditi. Neobstojí však ani výklad čerpaný z domnělého úmyslu zákonodárce, jenž podle názoru žalovaného úřadu je ten, že zákonodárce měl na mysli ochrániti pojišťovny před faktickými škodami, zaviněnými liknavostí zaměstnavatelů a nešetřením ustanovení §§ 17 a 18, odst. 1, lt. a) zákona.

Úřad se mylí, míní-li, že ustanovením tím má býti poskytnuta pojišťovně náhrada faktické (materiální) škody, způsobené liknavostí zaměstnavatelů. O materiální škodě způsobené pojišťovně bylo by lze mluvit jen, kdyby tu byla kauzální spojitost mezi zanedbáním přihlášky a vzešlým podpůrným nákladem. Poskytnutí dávky nemocenské (a jen o ty tu jde) jest povinností pojišťovny, ať již se stala přihláška řádně či nie, ježto nemocenské pojištění nastává ex lege (§ 2 a 7 cit. zákona), nelze tedy mluvit o tom, že v § 20/2 jde o nápravu nějaké majetkové újmy, způsobené pojišťovně zanedbáním přihlašovací povinnosti. Materiální újma pojišťovny pozůstává ve zmíněných případech jediné ve ztrátě pojistného, na jejíž odčinění pamatuje odst. 1., § 20. Účelem předpisu § 20, odst. 2., jest zajistiti, aby zaměstnavatelé povinnosti v §§ 17 a 18 jim uložené dostáli, má tedy náhrada podle § 20, odst. 2. povahu pořádkové pokuty a tato pokuta jest právě ve všech zde uvedených případech zanedbání přihlašovací povinnosti stanovena s jednotného hlediska, t. j. vždy rovna obnosu podpůrného nákladu, poskytnutého podle zákona nebo stanov.

Z těchto úvah plyne, že § 20, odst. 2., zákona ze dne 9. října 1924, č. 221 Sb. z. a n., nepřipouští výkladu, že zaměstnavatel, který přihlásil zaměstnance povinně pojištěného s nižší mzdou, jest zavázán hraditi pojišťovně podpůrný náklad jen rozdílem mezi dávkami placenými pojišťovnou podle skutečné mzdy a dávkami, jež by pojištěnci příslušely podle mzdy přihlášené. V tomto smyslu byl cit. předpis pozměněn teprve § 15 zák. z 8. listopadu 1928, čís. 184, s účinností od 1. ledna 1929.

(Nález Nejv. správ. soudu ze dne 17. ledna 1930, č. 614/30.)

K § 1, odst. 2, zákona čís. 55/1888 ve znění zákona čís. 268/1919 Sb. z. a n.

Naríkanými rozhodnutími ministerstvo sociální péče v pořadu stolic správních uznalo stěžovatele J. H., majitele textilního závodu v H., povinným doplatit okresní nemocenské pokladně v Nové Pace nemocenské pojistné příspěvky za osoby jmenovitě uvedené, zjistivši, že

u všech jmenovaných osob vzhledem k délce doby tkalcování pro stěžovatele a k vyšší průměrné týdenní mzdě jde o pojistný poměr podle § 1, odst. 2, nemoc. zákona ve znění novely ze dne 15. května 1919, č. 268 Sb. z. a n. Námitku stěžovatelovu, že jmenovaní tkalci si pro přízi docházeli nepravidelně, vyvracejí naříkaná rozhodnutí úvahou, že pravidelností ve smyslu citovaného ustanovení nerozumí se přesná pravidelnost v odebírání materiálu a odvádění hotových výrobků, jakož i pravidelnost výše mzdy dělníku poskytované, nýbrž rozumí se tím, že konání prací živnostenských se zřetelem k jinému obvyklému zaměstnání dělníkovu není zjevem nahodilým, ojedinělým, ale trvalým, takže tvoří řádný zdroj příjmů pracující osoby — ať již zdroj příjmů jediný, nebo trvalý doplněk jiného příjmu. K námitce pak, že jmenovaným tkalcům podle možnosti při práci pomáhali členové rodiny, naříkaná rozhodnutí poznamenávají, že námitka ta pro nedostatek označení dotčených osob jest příliš neurčitá a všeobecná, jednak nerozhodná proto, že odvolatel sám tuto práci označuje jako výpomoc podle možnosti, kterážto občasná výpomoc nemá vlivu na kvalifikaci dotčeného tkalce jako domácího dělníka ve smyslu § 1 nemoc. zák.

O stížnostech J. H., jež jsou stejného znění, uvážil Nejvyšší správní soud toto:

Žalovaný úřad, jak bylo právě uvedeno, posoudil spornou pojistnou povinnost jmenovaných osob podle § 1, odst. 2, nemocenského zákona ve znění novely z 15. května 1919, č. 268 Sb. z. a n., jež stanoví, že pojištění jsou také domácí dělníci, t. j. osoby, jež nejsou živnostníky podle řádu živnostenského, pravidelně a nikoli pouze příležitostně vykonávají živnostenské práce na zakázku jednoho nebo několika zaměstnavatelů mimo dílnu zaměstnavatelovu. Stížnosti připouštějí, že jde o případy, jež jest posouditi podle citovaného ustanovení, vytýkají však po stránce právní, že naříkaná rozhodnutí přehlížejí vůbec ustanovení odstavce 1. § 1 cit. zákona, jež podle názoru stížností jest ustanovením rámcovým, ve kterém jest ustanovení odstavce 2. také zahrnuto, takže nelze vztahovati ustanovení odstavce 2. tam, kam ani nesahá ustanovení odstavce 1. Jest prý úplně jasné, že ustanovení odstavce 2. jest jen jaksi specialisací určité kategorie pojištěnců, kterou zahrnovati musí však nutně i odstavec 1., jež přece výslovně praví, že pojistné povinnosti nepodléhá činnost, provozovaná pouze jako vedlejší zaměstnání nebo příležitostně. Je to tedy nesprávný výklad zákona — praví stížnosti dále — když napadené výroky mluví o pojistné povinnosti i tam, kde jde jen o zaměstnání, tvořící doplňující příjem dělníka, tedy zaměstnání, jež nelze považovati za nic jiného než za zaměstnání vedlejší, pojistné povinnosti nepodrobené.

Stížnostem nelze dáti za pravdu.

Srovnají-li se kriteria, jimiž zákon vymezuje okruh osob pojistné povinnosti podrobených v odstavci 1. a v odstavci 2. § 1, objevují se tyto různosti:

Jako základní předpoklad pojistné povinnosti vytyčuje odstavec 1. poměr pracovní (služební, učňovský), který — jak Nejvyšší správní soud ustáleně judikuje — není ničím jiným, nežli souhrnem vztahů vyplývajících ze smlouvy služební podle § 1151 o. z. o.: odstavec 2. naproti tomu mluví o živnostenské práci na zakázku, a to mimo dílnu zaměstnavatelovu, nevyžaduje tedy, aby tu byl bezpodmínečně pracovní poměr podle hořejší definice.

Již z toho je zřejmo, že zákon neztotožňuje domácí dělníky pojmově s osobami, podrobenými povinnému pojištění podle odstavce 1. Je to zřejmo i z toho, že odstavec 2. stanoví samostatně a odlišně kriteria pojistné povinnosti a neobsahuje v odstavci 2. na rozdíl od odstavce 1. ustanovení, jímž by i zaměstnání vedlejší bylo vy-

ňato z pojištění, nýbrž stanoví jiná kriteria pojistné povinnosti, a to: aby vykonávání prací bylo pravidelné a nikoli pouze příležitostné.

Třeba proto, jak Nejvyšší správní soud vždy uznával, pojistnou povinnost domácích dělníků posuzovati výhradně podle citovaného ustanovení odstavce 2. § 1.

Posoudil tedy žalovaný úřad právem dané případy výhradně podle § 1, odst. 2, n. z.; definoval také správně pojem »pravidelné a nikoli pouze příležitostné« v ten rozum, že je tu požadavkem zákona, aby konání dotyčných prací nebylo se zřetelem k obvyklému zaměstnání zjevem toliko nahodilým, ojedinělým, nýbrž trvalým, a tvořilo tak řádný zdroj příjmů osoby pracující (srovnej na př. Boh. A 3599/24).

Podle toho mohlo by jiné zaměstnání domácího dělníka míti rozhodující význam při posuzování jeho pojistné povinnosti jen tehdy, kdyby bylo toho druhu a intensity, že vylučuje pravidelnost práce domácí podle hořejší definice.

Že by tomu tak bylo, stěžovatel během řízení správního netvrdil a ani ve stížnostech po té stránce neuvádí konkrétních fakt.

Není proto nezákonným, když žalovaný úřad posoudil dané případy jen podle ustanovení odstavce 2. § 1 n. z., a není proto ani vadou řízení, když nekonal šetření s hlediska ustanovení § 1, odstavec 1, nemoc. zák.

Proti zjištění žalovaného úřadu, že v daných případech šlo o zaměstnání pravidelné, uplatňují stížnosti námitku vadnosti řízení, kterou shledávají v tom, že úřad nezjistil okolností pro spor rozhodných, nekonav šetření o tvrzení stěžovatelově, že jmenovaní tkalci si pro přízi docházeli naprosto nepravidelně a že tkalcovali jen ve volných chvílích.

I kdyby bylo lze připustiti, že tyto okolnosti stěžovatelem tvrzené jsou s to, aby odůvodnily námitku, že práce tkalců, o něž tu jde, nebyla pravidelná, nýbrž pouze příležitostná, nemohl by stěžovatel před tímto soudem s úspěchem namítati, že žalovaný úřad k onomu tvrzení nehleděl, nekonav o něm šetření, neboť přestal v řízení správním právě tak jako ve stížnostech k tomuto soudu na uvedeném povšechném tvrzení a neuvedl žádných konkrétních okolností, z nichž by bylo lze usouditi, že tvrzené okolnosti pravidelnost práce zmíněných domácích dělníků vylučují. Stěžovatel neuvedl zejména ani, v čem shledává in concreto nepravidelnost odběru suroviny, ani proč nepravidelnost odběru suroviny brání pravidelné práci, ani že volné chvíle, v nichž tkalci pro stěžovatele pracovali, byly tak řídké, že pravidelnost této práce vylučovaly. Této konkretisace bylo však třeba, ježto z nepravidelného odběru suroviny a z okolnosti, že tkalcovali jen ve volných chvílích, neplyne ještě logický závěr, že tkalcování nebylo zaměstnáním pravidelným.

Tento nedostatek konkretisování obhajoby činí Nejvyššímu správnímu soudu nemožným, aby posoudil, zda tvrzené nedostatky správního řízení lze uznati za vadu podstatnou podle § 6, odst. 2, zákona o správním soudě, t. j. zda nedostatek požadovaného šetření mohl míti nějaký nepříznivý vliv na zjištění skutkové podstaty daných případů, zda vytýkané vady týkají se okolností pro rozhodnutí závažných.

Bylo proto uvedené námitky vadnosti řízení zamítnouti jako bezdůvodné, a to tím spíše, ježto úřad pro svá zjištění, že zaměstnání tkalců, o něž tu jde, bylo v kritickém období pravidelné, měl podklad ve výsledcích šetření, zejména v seznání zúčastněných tkalců samých a dalších svědků, jež vyznělo vesměs v ten rozum, že šlo o zaměstnání nepřetržité, více měsíců, ba i roků trvajících, jež bylo v kritické době u některých jediným, u ostatních hlavním a podstatným zdrojem výživy.

Stížnosti vytýkají dále, že úřad nepřihlédl k tomu, že dotyčný

tkadlec nepracuje na díle sám, nýbrž také ostatní členové jeho rodiny. Podle názoru stížností měl úřad po této stránce konati šetření, i když stěžovatel během řízení námitky té blíže neprovedl, a neměl námitku tu označiti za nerozhodnou, neboť jest prý z ní patrné, že je tu pojištění vůbec technicky neproveditelné, protože za toho stavu věci se nedá ani zjistiti, kdo vlastně jest pojištěncem, neboť pouhá formalita, že jest jen jeden člen rodiny veden jako ten, jenž dílo provádí, pro zjištění to nestačí.

Ani tato námitka není důvodna.

I zde stěžovatel, přiznáváje, že tkalci, o něž tu jde, pro něho pracovali, opominul uvést, jaký vliv přičítá in concreto spolupráci členů rodiny na existenci pojistné povinnosti toho kterého tkalce, což jest nezbytné proto, že spolupráce příslušníků (členů rodiny) domácího dělníka nemá vlivu na jeho pojistnou povinnost a nepřící se nikterak pojmu domácího dělníka podle citovaného § 1, odst. 2, nem. zák. Taková spolupráce příslušníků rodiny jest domácímu průmyslu vlastní a zákon ji bral v počet, což plyne jednak z § 2 nem. zák., jenž připouští dobrovolné pojištění příslušníků rodiny domácího dělníka, kteří jemu při domácí práci vypomáhají za předpokladů zde blíže uvedených, jednak z § 50 zákona z 12. prosince 1919, č. 29 Sb. z. a n. z r. 1920, o úpravě pracovních a mzdových poměrů domácí práce, jenž připouští, aby domácí dělník při domácí práci zaměstnával členy rodiny.

Neuvádějí-li stížnosti v jednotlivých případech konkrétních okolností, které by byly s to, aby vyvrátily správnost skutkových premis žalovaného úřadu, k nimž v každém jednotlivém případě, vyšetřuje konkrétní případ, dospěl a jež, jak bylo shora podotknuto, vyzněly vesměs v ten rozum, že osoby, o jichž pojistnou povinnost v daných případech jde, domácí práci skutečně a pravidelně provozovaly, pak nemůže Nejvyšší správní soud ani shledati, že by tu byla podstatná vada řízení, opominul-li úřad konati šetření o spolupráci členů rodiny toho kterého tkalce.

Z těchto úvah bylo stížnosti jako bezdůvodné zamítnouti.

(Nález Nejv. správn. soudu ze dne 2. ledna 1950, č. 11154/28.)

Ochrana zaměstnaných.

(Sděluje odb. r. F. Benáček.)

Věcné i právní předpoklady nároku na odměnu za práci přes čas. — Smlouva čis. 80/1922 Sb. z. a n. o omezení pracovních hodin nemá v Československé republice platnosti vnitrostátní.

Žalobě o zaplacení 10.570 Kč s přísl., podané u místně příslušného soudu na Slovensku, bylo ve všech třech instancích vyhověno, Nejvyšším soudem z těchto důvodů: Jak soud první stolice, tak i odvolací soud přihlédl při zjištění skutkového stavu k okolnosti, že zaměstnanci žalované firmy a tedy i žalobkyně podepsala výplatní listinu s doložkou »Überstunden bis 1. August 1926«; z této okolnosti však nedospěly k přesvědčení, že se žalobkyně zřekla nároku na náležitou odměnu za práce, vykonané přes čas do 1. srpna 1926, a že považovala tento svůj nárok za úplně uspokojený částkou, jejíž příjem v řečené listině svým podpisem potvrdila. Nemá proto žádného podkladu výtka žalované firmy, že odvolací soud zjistil skutkový stav porušením právních pravidel tím, že nepřihlézel k okolnosti, že žalobkyně i písemně potvrdila, že její práce přes čas za dobu minulou byla vyrovnána částkou 690 Kč. — Poněvadž však odvolací soud ve svém rozsudku zevrubně uvedl též příčiny, které vyvolaly přesvědčení ohledně pravdivosti tvrzení žalob-